

Datum van
inontvangstneming

:

20/05/2025

Zaak C-230/25 [Stakov]ⁱ

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

25 maart 2025

Verwijzende rechter:

Apelativen sad Sofia (Bulgarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

24 februari 2025

Verzoekende partij en verdachte:

NE

Aanklager:

Sofiyska apelativna prokuratura

Voorwerp van het hoofdgeding

Beroepsprocedure in strafzaken wegens een ambtshalve te vervolgen strafbaar feit – Behandeling van de zaak bij een onpartijdig en onafhankelijk gerecht – Bestaan van een uitdrukkelijke en ondubbelzinnige afstand door de verdachte van het recht om bij de terechtzitting aanwezig te zijn – Vergoeding van de proceskosten voor verplichte rechtsbijstand – Recht van verdachten of beklaagden om op hun verzoek de aan hen toegewezen rechtsbijstandsadvocaat te laten vervangen

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

Het verzoek om een prejudiciële beslissing is gebaseerd op artikel 267, eerste alinea, onder b), VWEU.

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

Prejudiciële vragen

1) Is het verenigbaar met artikel 19, lid 1, tweede alinea, van het Verdrag betreffende de Europese Unie en artikel 47, lid 2, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, en zou het recht op een eerlijk proces in die zin dat de zaak moet worden behandeld door een onpartijdig en onafhankelijk gerecht, worden geschonden wanneer het gerecht dat een strafzaak heeft afgedaan of moet afdoen tegelijkertijd gedaagde is in een civiele procedure die de verdachte heeft ingeleid wegens een inbreuk die in dezelfde strafzaak is gepleegd door een ander gerecht waarvan het [beslissende] gerecht de rechtsopvolger is, en dit gerecht schadeplichtig zou zijn indien de civiele vordering werd toegewezen?

2) Volgt uit artikel 8, leden 1 en 2, alsook uit de overwegingen 34 en 35 van richtlijn (EU) 2016/343 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn, dat de schriftelijke verklaringen van een verdachte dat hij persoonlijk aan de terechtzitting wenst deel te nemen maar niet zal verschijnen en op de vlucht zal zijn om niet in een andere procedure in hechtenis te worden genomen, een uitdrukkelijke en ondubbelzinnige afstand vormen van zijn recht om ter terechtzitting aanwezig te zijn, of moeten zij worden beschouwd als een buiten de macht van de verdachte liggende reden om niet terechtzitting aanwezig te kunnen zijn?

3) Indien de tweede vraag aldus wordt beantwoord dat de beschreven feiten een buiten de macht van de verdachte liggende reden vormen om niet ter terechtzitting aanwezig te kunnen zijn, moet dan zijn verzoek om het verhoor van alle getuigen en deskundigen in zijn aanwezigheid te herhalen in de hogerberoepsprocedure die hij tegen het vonnis heeft ingesteld, worden toegewezen wanneer dezelfde aanklacht, voorafgaand aan de in zijn afwezigheid gevoerde procedure waarin het bestreden vonnis is gewezen, reeds tweemaal bij het gerecht is behandeld, de verdachte persoonlijk aan de terechtzitting heeft deelgenomen, zijn vragen aan de getuigen en deskundigen heeft gesteld en er geen verschillen bestonden tussen de verklaringen en de conclusies van het deskundigenrapport in de twee eerdere procedures over de tenlastelegging en die in de procedure waarbij hij niet aanwezig was?

4) Moeten artikel 2, lid 1, onder a) en b), artikel 4, leden 1 en 4, gelezen in samenhang met de overwegingen 8 en 17 van richtlijn (EU) 2016/1919 van het Europees Parlement en de Raad van 26 oktober 2016 betreffende rechtsbijstand voor verdachten en beklaagden in strafprocedures en voor gezochte personen in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel, aldus worden uitgelegd dat in hechtenis genomen verdachten en beklaagden, ongeacht of zij voldoende middelen hebben om voor de bijstand van een advocaat te betalen, moeten worden gelijkgesteld met verdachten en beklaagden die niet over dergelijke middelen beschikken en aan wie rechtsbijstand wordt verleend omdat de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen?

5) Indien de vierde vraag bevestigend wordt beantwoord, is een nationale regeling waarin is bepaald dat in geval van verlening van rechtsbijstand op grond van een wet die de verdediging door een advocaat verplicht stelt, zoals het geval is bij van detentie van de verdachte of beklaagde, de laatstgenoemde de kosten voor de verleende rechtsbijstand moet vergoeden, zonder dat wordt nagegaan of hij voldoende middelen had om een advocaat te betalen, verenigbaar met overweging 8 van richtlijn 2016/1919?

6) Moet artikel 7, lid 1, onder b), en lid 4, gelezen in samenhang met overweging 25 van richtlijn 2016/1919 aldus worden uitgelegd dat het het gerecht is toegestaan om het verzoek van de verdachte of beklaagde om de in het kader van de rechtsbijstand toegevoegde advocaat te vervangen, af te wijzen, wanneer het vaststelt dat de verdachte bewust heeft vermeden contact op te nemen met de advocaat die hem vertegenwoordigt, om aan te voeren dat aan hem geen rechtsbijstand is verleend die hem een eerlijk proces zou waarborgen, en dat het verzoek om vervanging is bedoeld om de procedure te vertragen?

Unierecht en rechtspraak van de Europese Unie

Verdrag betreffende de Europese Unie (hierna: „VEU”) – artikel 19, lid 1, tweede alinea.

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: „Handvest”) – artikel 47, leden 2 en 3.

Richtlijn (EU) 2016/343 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn (hierna: „richtlijn 2016/343”) – overwegingen 34 en 35, en artikel 8, leden 1 en 2.

Richtlijn (EU) 2016/1919 van het Europees Parlement en de Raad van 26 oktober 2016 betreffende rechtsbijstand voor verdachten en beklaagden in strafprocedures en voor gezochte personen in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel (hierna: „richtlijn 2016/1919”) – overwegingen 8, 17 en 25, artikel 2, lid 1, onder a) en b), artikel 4, leden 1, 2 en 4, alsook artikel 7, lid 1, onder a) en b), en lid 4.

Prejudiciële verwijzing van de Spetsializiran nakazatelen sad (bijzondere strafrechter, Bulgarije) van 9 juni 2022 – strafprocedure tegen NE alsook beschikking van de president van het Hof van 17 november 2022, NE (C-373/22, EU:C:2022:939).

Arrest van 19 december 2024, Vivacom Bulgaria (C-369/23, EU:C:2024:1043, punten 30 tot en met 33, en 37.

Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna: „EVRM”) – artikel 6, lid 1.

Arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: „EHRM”) van 15 december 2005, ████████ tegen Cyprus (CE:ECHR:2002:0507DEC007379701); 10 juli 2008, ████████ tegen Bulgarije (CE:ECHR:2008:0410JUD006771901); 18 juni 2013, ████████ ████████ tegen Bulgarije (CE:ECHR:2013:0618DEC000619411), en 10 september 2018, ████████ tegen Bulgarije (CE:ECHR:2018:0405JUD002841707)

Bepalingen van nationaal recht

Nakazatелno-protsesualen kodeks (wetboek van strafvordering) – artikel 29, artikel 93, lid 1, artikel 94, leden 1 tot en met 5, artikel 189, artikel 247c, lid 1, artikel 269, artikelen 313 tot en met 316, artikel 334, artikel 335, lid 2, artikel 348, lid 1, punt 2, alsook leden 3 en 4.

Zakon za pravdata pomosht (wet betreffende rechtsbijstand) – artikelen 1 en 2, artikel 6, leden 1 tot en met 3, artikel 8, punten 1, 3 tot en met 6, 10 en 11, artikel 18, punten 1 tot en met 3 en 5 tot en met 7, artikel 21, punten 2 en 4, artikel 23, leden 1 en 2, artikel 25, lid 1.

Zakon za sadebnata vlast (wet op de rechterlijke organisatie) – artikel 9, lid 1, artikel 30, leden 1 en 2, punten 1 en 10, artikelen 65 en 218.

Grazhdanski protsesualen kodeks (wetboek van burgerlijke rechtsvordering) – artikel 519.

Korte uiteenzetting van de feiten en van de procedure

- 1 De verwijzende rechter behandelt het rechtsmiddel van NE (hierna: „verzoeker”) tegen het vonnis van de Sofiyski gradski sad (rechter voor de stad Sofia, Bulgarije; hierna: „SGS”) van 13 september 2023, waarbij verzoeker schuldig is bevonden aan twee strafbare feiten, te weten belediging van de staatsvlag van de Republiek Bulgarije en hooliganisme met gebruik van bijzondere brutaliteit en cynisme, die zijn gepleegd op 29 mei 2018 voor het Paleis van Justitie in Sofia. Voor het eerste strafbare feit is aan verzoeker een vrijheidsstraf van een jaar en zes maanden opgelegd, voor het tweede strafbare feit een vrijheidsstraf van een jaar en tien maanden. De SGS bepaalde voor beide feiten een totale vrijheidsstraf van een jaar en tien maanden met aftrek van de periode van 4 juni 2018 tot en met 14 maart 2019 waarin verzoeker in voorlopige hechtenis zat. De tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf werd voorwaardelijk opgeschort met een proeftijd van vier

jaar. Verzoeker werd veroordeeld tot betaling van de proceskosten aan de staat waaronder ook de kosten voor de rechtsbijstandsadvocaat.

- 2 Voorafgaand aan het hoofdgeding werd de aanklacht tegen verzoeker in twee procedures in eerste aanleg, twee procedures in hoger beroep en in een cassatieprocedure behandeld.
- 3 Om te beginnen is de aanklacht door de Spetsializiran nakazatelen sad (bijzondere strafrechter, Bulgarije; hierna: „SNS”) behandeld. Verzoeker heeft persoonlijk en met een rechtsbijstandsadvocaat (hierna: „advocaat”) aan de procedure deelgenomen. Hij heeft getuigen in de zaak ondervraagd, heeft verzocht om toelating van bewijsstukken en had ook de mogelijkheid om de deskundigen te ondervragen die de conclusies van het in opdracht gegeven deskundigenonderzoek hadden opgesteld. De procedure in eerste aanleg eindigde met een veroordeling waartegen zowel verzoeker als de advocaat hoger beroep hebben ingesteld.
- 4 Het vonnis van de SNS is vernietigd door de Apelativen spetsializiran nakazatelen sad (bijzondere strafrechter in tweede aanleg, Bulgarije; hierna: „ASNS”) wegens een absolute procedurefout met betrekking tot de samenstelling van de rechtsprekende formatie. De zaak was namelijk behandeld door een rechtsprekende formatie die uit drie rechters in plaats van één rechter bestond. Deze procedurefout sluit volgens Bulgaars recht een beslissing ten gronde van de rechter in tweede aanleg uit. De zaak werd derhalve terugverwezen naar de SNS om opnieuw te worden behandeld door een andere rechtsprekende formatie (hierbij gaat het om de tweede procedure in eerste aanleg).
- 5 De SNS heeft de advocaat, die in de precontentieuze procedure, in de procedure in eerste aanleg bij de SNS alsook in de procedure bij de ASNS aan verzoeker rechtsbijstand had verleend, van zijn verplichting ontheven. Dit gebeurde zowel op verzoek van de advocaat als van verzoeker. De advocaat heeft verklaard dat de door verzoeker aangedragen wezenlijke verdedigingslijnen in strijd zijn met zijn wettelijke verplichting om rechtsbijstand te verlenen en bij te dragen aan de opheldering van alle feitelijke en juridische kwesties die de verdachte ten goede komen, waarbij hij zich laat leiden door een innerlijke overtuiging op basis van het bewijs in de procedure en de wet. Bovendien heeft verzoeker vlak voor de terechtzitting elke vorm van communicatie in de rechtszaal geweigerd. Verzoeker verklaart op zijn beurt dat de advocaat tussen de terechtzittingen geen contact met hem heeft opgenomen. De SNS heeft verzoeker een nieuwe advocaat toegewezen, aangezien hij nog in detentie was.
- 6 Op 14 maart 2019 werd verzoeker vrijgelaten en de procedure bij de SNS in aanwezigheid van verzoeker en zijn nieuwe advocaat uitgevoerd. Verzoeker heeft dezelfde getuigen ondervraagd die ook tijdens de eerste procedure bij de SNS waren gehoord. Hij heeft ook deelgenomen aan het verhoor van de deskundigen die de conclusies van het deskundigenrapport in de precontentieuze procedure hadden opgesteld, een standpunt ingenomen over de vraag of de conclusies in de procedure aannemelijk zijn, en verzocht om toelating van bewijsstukken. Tijdens

de laatste terechtzitting in de zaak, waarop de laatste getuige zou worden gehoord, is verzoeker verschenen, maar werd hem wegens onbetamelijk gedrag in de rechtszaal een boete opgelegd (hij maakte obscene opmerkingen aan het adres van de openbare aanklager en de rechtbank). Daarop verliet hij de rechtszaal. Het verhoor van de getuige vond plaats met deelname van de advocaat, waarna de SNS in diens tegenwoordigheid een nieuwe veroordeling heeft uitgesproken.

- 7 De tweede procedure in hoger beroep bij de ASNS werd ingeleid door rechtsmiddelen van de advocaat en van verzoeker. In deze procedure heeft verzoeker op grond van het arrest van het EHRM in de zaak ████████ tegen Bulgarije verzocht om wraking van de rechtsprekende formatie. Verzoeker voegde bij zijn verzoek een kopie van een rechtsvordering jegens het openbaar ministerie van de Republiek Bulgarije, de ASNS en de SNS die hij had ingediend bij het SGS en op grond waarvan een civiele procedure was ingeleid. Met deze rechtsvordering betoogt verzoeker dat de gedaagden hoofdelijk aansprakelijk zijn voor immateriële schade ten bedrage van 500.000 BGN (Leva) die hij heeft geleden door de onrechtmatige voorlopige hechtenis in de periode van 3 juni 2018 tot en met 14 maart 2019, de door hem ondervonden stress, het psychische en fysieke geweld, de slechte levensomstandigheden in hechtenis en in de gevangenis, de ontoereikende gezondheidszorg en de hem toegebrachte slagen en verwondingen. Tevens heeft hij gevraagd dat de advocaat die hem tijdens de tweede procedure in eerste aanleg bij de SNS verdedigd had en ambtshalve aan hem was toegewezen omdat hij in hechtenis zat, opnieuw aan hem wordt toegewezen maar op een andere rechtsgrondslag, namelijk als door de overheid gefinancierde rechtsbijstand omdat hij niet over voldoende inkomen beschikte. De ASNS weigerde dit op grond dat reeds een advocaat aan verzoeker was toegewezen, van wiens rechtsbijstand hij geen afstand had gedaan. Daarop deed verzoeker afstand van de rechtsbijstand door zijn huidige advocaat en de procedure in hoger beroep werd voortgezet onder persoonlijke deelname van verzoeker. De ASNS verzamelde geen nieuwe bewijzen en de procedure werd beëindigd met een beslissing, waarbij het vonnis van de SNS aldus werd gewijzigd dat verzoeker ten aanzien van twee strafbare feiten die hem ten laste waren gelegd, werd vrijgesproken, terwijl het vonnis in eerste aanleg werd bevestigd met betrekking tot de aanklachten betreffende de twee andere strafbare feiten alsmede met betrekking tot de betaling van de kosten (waartoe de rechter in eerste aanleg verzoeker had veroordeeld).
- 8 Verzoeker heeft tegen het arrest van de ASNS cassatieberoep ingesteld bij de Varhoven kasatsionen sad (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Bulgarije; hierna: „VKS”). Op aanvraag van verzoeker, waarin hij betoogt dat de belangen van een behoorlijke rechtspleging de toewijzing van een advocaat eisen maar hij een advocaat niet kan betalen, heeft de VKS een nieuwe advocaat aan hem toegewezen. Voorafgaand aan de terechtzitting heeft NE echter schriftelijk meegedeeld dat hij afziet van de advocaat omdat hij zijn verplichtingen niet naar behoren nakomt en heeft hij verzocht om de toewijzing van een andere advocaat. Aangezien de deelname van de verdachte aan de cassatieprocedure niet verplicht is, heeft de VKS in afwezigheid van verzoeker met deelname van de advocaat het

cassatieberoep behandeld. De advocaat heeft de VKS verzocht om het beroep in cassatie toe te wijzen, om het arrest in hoger beroep wegens een wezenlijke procedurefout te vernietigen en tevens om de zaak naar een andere rechtsprekende formatie van de ASNS voor verdere afdoening terug te verwijzen. De VKS heeft echter zowel het arrest in hoger beroep als het vonnis in eerste aanleg vernietigd en de zaak terugverwezen naar de SNS met de opdracht om een complex forensisch, psychiatrisch en psychologisch onderzoek te gelasten op basis waarvan zorgvuldig moet worden onderzocht of aan de voorwaarden voor een toewijzing van een advocaat is voldaan, omdat de verdachte lijdt aan lichamelijke of geestelijke gebreken waardoor hij niet in staat is zichzelf te verdedigen.

- 9 Nadat de zaak aan de SNS was terugverwezen, heeft deze rechter de gerechtelijke procedure beëindigd en de zaak terugverwezen naar het openbaar ministerie om het door de VKS gelaste onderzoek uit te voeren, aangezien hij van oordeel was dat de redenen voor de vernietiging van de vonnissen ook betrekking hadden op de precontentieuze procedure. Na het forensisch psychiatrisch onderzoek en de indiening van een nieuwe tenlastelegging met slechts twee van de (oorspronkelijk) ten laste gelegde strafbare feiten is bij de SNS een procedure ingeleid. Nadat verzoeker had verzocht om de met de procedure belaste rechter en alle rechters bij de SNS te wraken op grond dat de SNS gedaagde was in de bij de SGS aanhangige civiele procedure en dat de wetgever hoe dan ook heeft voorzien in de sluiting van alle gespecialiseerde rechtbanken, waaronder de SNS (waardoor volgens verzoeker eveneens de onpartijdigheid van de rechters bij die rechtbanken in twijfel werd getrokken), heeft de SNS de behandeling van de zaak geschorst en het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing, waarop de procedure in zaak C-373/22 werd ingeleid. Intussen was de SNS met ingang van 27 juli 2022 bij wet gesloten en de zaak overgedragen aan de SGS als rechtsopvolger van de SNS.
- 10 Gelet op de ex lege rechtsopvolging tussen de SNS en de SGS werd de civiele procedure die verzoeker bij de SGS aanhangig had gemaakt op 15 november 2022 stopgezet en de zaak naar de Sofiyski okrazhen sad (rechter voor het district Sofia, Bulgarije; hierna: „SOS”) verwezen. In die zaak is nog geen uitspraak gedaan.
- 11 In de strafzaak tegen verzoeker heeft de SGS de procedure hervat en het door de SNS ingediende verzoek om een prejudiciële beslissing ingetrokken. Dientengevolge is zaak C-373/22 bij beschikking van de president van het Hof van 17 november 2022 doorgehaald. Op grond van het arrest van het EHRM in de zaak ██████████ tegen Bulgarije heeft verzoeker verzocht om de wraking van de kamer van de SGS waar zijn zaak aanhangig is alsook van alle rechters bij deze rechtbank. Hij heeft uitdrukkelijk afstand gedaan van de tevoren door de SNS toegewezen advocaat, aangezien hij hem niet zou hebben geïnformeerd over het begin van de procedure, en heeft hij om een nieuwe advocaat verzocht. Tot 3 februari 2023 kon de SGS de procedure niet voortzetten omdat verzoeker, hoewel hij op de hoogte was van de terechtzittingen, herhaaldelijk niet was verschenen en had afgezien van de verdediging door twee andere advocaten die tevoren achtereenvolgens aan hem waren toegewezen, aangezien hij hen „niet adequaat” achtte. Tijdens de terechtzitting op 3 februari 2023 heeft de SGS

verzoeker een nieuwe advocaat toegewezen op grond dat de zaak in afwezigheid van de verdachte wordt behandeld, en vastgesteld dat er geen gronden waren voor zijn wraking. Vervolgens heeft hij de zaak in afwezigheid van verzoeker (die persoonlijk op de hoogte zou zijn gesteld van de terechtzitting) en met deelname van de advocaat behandeld.

- 12 Voorafgaand aan de voortzetting en in de loop van de procedure heeft verzoeker op 13 januari 2023, op 31 januari 2023 en op 4 april 2023 schriftelijk gevraagd of de terechtzittingen bij de SGS per videoconferentie kunnen plaatsvinden zodat hij persoonlijk daaraan kan deelnemen. Als reden voor zijn niet-verschijnen op de geplande terechtzittingen gaf hij aan dat naar hem wordt gezocht met het oog op de arrestatie in een andere zaak die bij de Sofiyski rayonen sad (rechter van de stad Sofia, hierna „SRS”) aanhangig is. In zijn verzoeken verklaart hij uitdrukkelijk dat hij niet aan de terechtzittingen zal deelnemen zolang hij nog met het oog op arrestatie wordt gezocht. De SGS heeft zijn verzoek niet toegewezen omdat bij wet is bepaald dat een verdachte slechts per videoconferentie kan worden gehoord, indien hij zich niet in het binnenland bevindt. In de procedure heeft de SGS de getuigen en deskundigen in de zaak opnieuw gehoord in afwezigheid van verzoeker en in tegenwoordigheid van de advocaat. Tijdens de laatste terechtzitting is verzoeker verschenen en heeft hij verzocht om herhaling van de preliminaire zitting in de zaak en van alle verhoren van getuigen en deskundigen in zijn aanwezigheid. Nadat de rechter zijn verzoek had afgewezen, verliet verzoeker de rechtszaal en is vonnis gewezen in zijn afwezigheid en in tegenwoordigheid van de advocaat.
- 13 In de procedure in hoger beroep dat tegen het vonnis was ingesteld bij de verwijzende rechter heeft verzoekers advocaat verzocht om hem van de verplichting van verdere deelname te ontheffen, aangezien verzoeker herhaaldelijk schriftelijk heeft verklaard dat hij niet door hem wenst te worden vertegenwoordigd. De advocaat wijst er tevens op dat hij herhaaldelijk heeft getracht verzoeker op het in het dossier vermelde mobiele telefoonnummer te bereiken, maar dat deze telefoon was uitgeschakeld. Verzoeker heeft ook zelf geen contact met hem opgenomen, hoewel hij elektronisch toegang heeft tot het dossier waaraan de kennisgevingsbrief van de Orde van advocaten in Sofia met de naam en het telefoonnummer van de advocaat is toegevoegd. Bovendien heeft verzoeker bij hun eerste ontmoeting voorafgaand aan de laatste terechtzitting bij de SGS geweigerd om met hem te praten en de verdedigingslijn te bespreken, en de rechtszaal verlaten. Verzoeker betwist de verklaringen van de advocaat en stelt dat hij civiele vorderingen tegen hem zal instellen.
- 14 De verwijzende rechter heeft de advocaat ontheven van de verplichting tot deelname aan de procedure en de orde van advocaten van Sofia viermaal achter elkaar gelast een advocaat aan te wijzen die de verdediging van verzoeker in hoger beroep op zich neemt. Drie van hen weigerden om diverse redenen de verdediging van verzoeker op zich te nemen, om gezondheidsredenen en wegens meningsverschillen met verzoeker met betrekking tot de verdediging. Verzoeker wees de vierde advocaat af omdat hij jegens hem een civiele vordering heeft

ingesteld tot vergoeding van immateriële schade die hij heeft geleden als gevolg van diens tussenkomst als advocaat in de procedure bij de SRS, waarin hij werd gezocht met het oog op arrestatie, wat de reden was voor het feit dat hij niet bij de SGS is verschenen. Als motivering van zijn weigering van de advocaat heeft verzoeker een kopie van zijn rechtsvordering overgelegd. Uit de inhoud daarvan blijkt dat hij schadevergoeding vordert omdat de advocaat, ondanks het feit dat verzoeker afzag van de verdediging door hem, ter terechtzitting is verschenen en dus in de weg stond aan verzoekers voornemen om ter terechtzitting, waar hij zelf niet is verschenen, niet door een advocaat te worden bijgestaan. De SRS heeft de zaak in aanwezigheid van de advocaat behandeld, verzoeker veroordeeld en diens detentie gelast.

- 15 Ten tijde van de indiening van het verzoek om een prejudiciële beslissing heeft de verwijzende rechter een nieuwe, vijfde advocaat aan verzoeker toegewezen, aangezien hij beweert dat hij niet staat is om de kosten voor een advocaat te betalen, wel een verdediger wenst en dat de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 16 Verzoeker voert aan dat de rechter bij de SGS die het vonnis heeft gewezen niet onpartijdig was en dat dit vonnis derhalve door een niet-gelegitimeerde rechtbank is uitgevaardigd. De reden daarvoor is dat de SGS op het tijdstip dat uitspraak is gedaan, tevens gedaagde was in een door verzoeker ingestelde civiele procedure. Aangezien ook de verwijzende rechter gedaagde in de civiele procedure is, zijn alle rechters bij deze rechtbank evenmin onpartijdig. Zij hadden met betrekking tot verzoekers hoger beroep moeten worden gewraakt en zijn zaak had naar de Apelativen sad Plovdiv (de rechter in tweede aanleg van het district Plovdiv, Bulgarije) of de Apelativen sad Veliko Tarnovo (de rechter in tweede aanleg van het district Veliko Tarnovo, Bulgarije) moeten worden verwezen. Verzoeker baseert zijn beweringen over het gebrek aan onpartijdigheid van de SGS en de verwijzende rechter op de rechtspraak van het EHRM, met name de arresten [REDACTED] tegen Bulgarije en [REDACTED] tegen Bulgarije.
- 17 De nieuwe advocaat die door de verwijzende rechter is toegewezen verzoekt om verzoekers wrakingsverzoek toe te wijzen.
- 18 De openbare aanklager van de Sofiyska apelativna prokuratura (openbaar ministerie in tweede aanleg, Sofia) die aan de terechtzitting heeft deelgenomen acht het verzoek ongegrond, aangezien verzoeker geen procedures tegen individuele leden van de verwijzende rechtbank voert.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 19 De kamer van de verwijzende rechter is samengesteld overeenkomstig de wettelijke voorschriften volgens het toevalsprincipe middels een geautoriseerd

informatiesysteem. Ten aanzien van geen van rechters van deze kamer is er sprake van de in het Bulgaarse recht geregelde wrakingsgronden. De verwijzende rechter betwijfelt of hij de wraking moet honoreren om de door verzoeker aangevoerde redenen. Zijn twijfels zijn, enerzijds, gebaseerd op het feit dat de omstandigheden in de onderhavige zaak wezenlijk verschillen van die in de arresten van het EHRM ██████ ██████ tegen Bulgarije en ██████ tegen Bulgarije, waarnaar verzoeker verwijst. Het EHRM oordeelde in deze twee zaken dat sprake was van schending van het beginsel van onpartijdigheid, indien de rechtbank waartoe de beslissende rechters behoren, gedaagde was in een civielrechtelijke procedure inzake schadevergoeding wegens een vermeende inbreuk die was gepleegd in een procedure die bij dezelfde rechtbank aanhangig was, wanneer deze rechtbank in het geval van toewijzing van de vordering schadeplichtig is. In de zaak ██████ tegen Bulgarije hing de beslissing of en tot welk bedrag een schadevergoeding moet worden toegekend voor een buitensporig lange detentie wegens voorlopige hechtenis totdat het vonnis onherroepelijk wordt, ervan af of de gedaagde in de schadevergoedingsprocedure, te weten de Okrazhen sad Stara Zagora (rechter van het district Stara Zagora, Bulgarije), de eiser zou veroordelen in een andere strafprocedure wegens een ander strafbaar feit en welke straf hij zou opleggen. Om die reden werd de civiele procedure geschorst, zij het op verzoek van een andere gedaagde en niet van de Okrazhen sad Stara Zagora, en de definitieve uitkomst van de tweede strafprocedure afgewacht. Op grond hiervan werd de vordering afgewezen. Het EHRM oordeelde dat de met de tweede strafzaak aangezochte kamer niet onpartijdig was, aangezien het van zijn beslissing afhing of de Okrazhen sad, waartoe hij behoort, als gedaagde tot betaling van schadevergoeding wordt veroordeeld. In de zaak ██████ tegen Bulgarije stelde het EHRM vast dat artikel 6, lid 1, EVRM was geschonden omdat de rechtbank in een civiele procedure uitspraak had gedaan over een tegen die rechtbank ingestelde vordering. De procedure bij de verwijzende rechter heeft echter betrekking op de toetsing van de juistheid van een veroordeling door de SGS en er bestaat duidelijk geen enkel verband met de civiele procedure bij de SOS, waarin een schadevergoeding kan worden toegekend. De twee zaken, die allebei nog niet zijn afgesloten, betreffen verschillende kwesties. Het is aan de verwijzende rechter om na te gaan of verzoekers hoger beroep tegen het vonnis waarin uitspraak is gedaan over zijn schuld en aansprakelijkheid met betrekking tot de aanklacht die bij de rechtbank tegen hem is ingebracht, gegrond is. Een eventuele onrechtmatigheid van verzoekers voorlopige hechtenis valt niet binnen het kader van de wettigheidstoetsing van het gewezen vonnis. Deze vraag is immers niet relevant voor de vaststelling of de aan verzoeker ten laste gelegde feiten een strafbaar feit vormen, noch voor de hoogte van de straf die de rechter in eerste aanleg hem heeft opgelegd. De SOS moet beoordelen of en in welke mate de staat, ter proces vertegenwoordigd door de SRS en de SAS als rechtsopvolgers van de SNS en de ASNS, een vergoeding verschuldigd is voor de immateriële schade die verzoeker heeft geleden tijdens zijn voorlopige hechtenis in deze procedure in de periode van 3 juni 2018 tot en met 14 maart 2019.

- 20 Voor zover verzoeker de partijdigheid van de rechters van de verwijzende rechter baseert op de mogelijkheid dat de verwijzende rechter wordt veroordeeld tot

betaling van schadevergoeding op grond van de door verzoeker ingestelde civiele vordering, houdt de verwijzende rechter ook rekening met het arrest van het EHRM in de zaak ██████████ tegen Bulgarije. In die zaak oordeelde het EHRM dat de onpartijdigheid van rechtbanken die dergelijke vorderingen behandelen, net als de effectiviteit van het rechtsmiddel, niet in twijfel wordt getrokken, wanneer de door de staat te betalen schadevergoeding uit een afzonderlijke onafhankelijke begroting afkomstig zijn.

- 21 De verwijzende rechter heeft moeite om de belangrijkste vraag die hier wordt gesteld, ook met inachtneming van het arrest van 19 december 2014, Vivacom Bulgaria (C-369/23, EU:C:2024:1043, punten 30-33 en 37), zelf te beantwoorden, namelijk of de door de wetgever vastgestelde regels inzake de civielrechtelijke aansprakelijkheid van rechterlijke instanties als rechtspersonen voor schade die is veroorzaakt door de activiteit van rechters, alsook de omstandigheid dat rechters op geen enkele wijze betrokken waren bij de vaststelling van de handelingen waaruit verzoeker zijn juridische gronden afleidt om de SGS en SAS (als rechtsopvolgers van de SNS en de ASNS) civielrechtelijk aansprakelijk te stellen, maatregelen vormen die voldoende noodzakelijk zijn om de twijfel van verzoeker over de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de SGS en de SAS objectief weg te nemen. De procedurele situatie in de onderhavige strafprocedure verschilt fundamenteel van die in de bovengenoemde zaak Vivacom Bulgaria. Anders dan de VKS is de verwijzende rechter geen cassatierechter en zijn er vier andere rechtbanken van die rang in het Bulgaarse rechtssysteem. In de zaak Vivacom Bulgaria is de Varhoven administrativen sad (hoogste bestuursrechter, Bulgarije) zowel de aangezochte beslissende rechtbank alsook gedaagde in dezelfde zaak, waarin een schadevergoeding wordt geëist wegens een eerdere schending van het Unierecht. De verwijzende rechter is gedaagde in verzoekers civiele vordering tot vergoeding van de door zijn detentie aan hem berokkende schade, die echter bij een andere rechtbank aanhangig is gemaakt, en tevens de aangezochte beslissende rechtbank in de strafzaak waarin hij de rechtmatigheid van het door verzoeker bestreden vonnis moet toetsen. Wordt verzoekers bewering gevolgd dat het beginsel van de rechterlijke onpartijdigheid vereist dat de strafrechter zich steeds in de door hem behandelde strafzaken moeten laten wraken, wanneer de rechtbank waartoe hij behoort, gedaagde is in een schadevordering wegens een schending die is gepleegd bij de activiteit van de instelling of die van een rechtbank waarvan hij de opvolger is, dan zou dit in de praktijk als gevolg hebben dat partijen niet alleen een rechtbank, maar soms zelfs de rechtsprekende formatie voor de behandeling van hun zaak kunnen kiezen. Verzoeker heeft zelf schriftelijk en mondeling bij de verwijzende rechter verklaard dat hij eist dat zijn hoger beroep tegen het vonnis van de SGS bij de Apelativen sad Plovdiv of de Apelativen sad Veliko Tarnovo wordt behandeld, maar dat dit ook mogelijk is bij de Apelativen sad Varna (rechter in tweede aanleg van het district Varna, Bulgarije) of de Apelativen sad Burgas (rechter in tweede aanleg van het district Burgas, Bulgarije). Dit zou kunnen worden gezien als een aanwijzing dat verzoeker een rechtbank uitkiest voor de behandeling van zijn zaak.

- 22 De argumenten waarmee het verzoek tot wraking van de strafrechters van de verwijzende rechter wordt onderbouwd, leiden tot rechtsonzekerheid met betrekking tot de in de zaak te geven beslissingen wanneer deze rechters niet worden gewraakt. Deze rechtsonzekerheid vloeit voort uit de omstandigheid dat het niet mogelijk is om van tevoren te weten of de volgende hogere instantie, namelijk de VKS, eveneens van oordeel zal zijn dat de door verzoeker naar voren gebrachte overwegingen geen reden vormen voor wraking van de kamer, of dat hij ervan uitgaat dat de kamer zich had moeten laten wraken en dat, door dit niet te doen, het vonnis is gewezen door een rechtbank die niet onafhankelijk en onpartijdig was.
- 23 Voor de verwijzende rechter is het voor de voortzetting van de bij hem aanhangige procedure in hoger beroep noodzakelijk dat antwoord wordt gegeven op de vraag of hij, indien hij zich niet laat wraken en verzoekers hoger beroep tegen zijn veroordeling behandelt op basis van de voorgelegde feiten van de zaak, verzoekers recht op een eerlijk proces zou schenden vanuit het oogpunt dat zijn zaak wordt behandeld door een onpartijdig en onafhankelijk gerecht, zoals vereist door artikel 47, lid 2, van het Handvest en artikel 6, lid 1, EVRM. Het antwoord op die vraag is tevens van cruciaal belang voor de beoordeling van de vraag of het bestreden vonnis door een dergelijke rechtbank is gewezen, aangezien de rechter bij de SGS zich wegens dezelfde feiten evenmin heeft laten wraken.
- 24 Volgens de verwijzende rechter is de rechtbank in hoger beroep, die de verwijzende rechter ook is, verplicht om de rechtmatigheid van het bestreden vonnis in zijn geheel te toetsen ongeacht de gegevens in hoger beroep. Hij kan bewijzen verzamelen en nieuwe feiten vaststellen alsook inbreuken op procedureregels herstellen. De procedure bij de SGS vond plaats in afwezigheid van verzoeker die over het tijdstip van de terechtzittingen was geïnformeerd en aan hem is meegedeeld dat de zaak in zijn afwezigheid wordt behandeld, wanneer hij zonder geldige reden niet zou verschijnen. Aangezien de strafbare feiten in kwestie geen ernstige opzettelijke strafbare feiten zijn waarop een vrijheidsstraf van meer dan vijf jaar staat, is het verschijnen van de verdachte in persoon ter terechtzitting bij de rechter in eerste en tweede aanleg in beginsel niet verplicht, tenzij de rechter zijn aanwezigheid noodzakelijk acht om de objectieve waarheid vast te stellen. Indien de verdachte niet verschijnt, ook al heeft de rechter hem daartoe verplicht, kan de terechtzitting slechts in tegenwoordigheid van een door hem gemachtigde of door een rechter ambtshalve toegewezen advocaat plaatsvinden. Verzoeker heeft drie keer schriftelijk tegenover de SGS verklaard dat, zolang hij wordt gezocht met oog op de tenuitvoerlegging van een bevel tot voorlopige hechtenis van een andere rechtbank in een andere strafzaak, hij niet zal verschijnen in de zaak bij de SGS. De procedure bij de SGS vond plaats in aanwezigheid van een door de rechter toegewezen advocaat. Bij de laatste terechtzitting in deze procedure is verzoeker verschenen en heeft hij verzocht om herhaling van alle getuigen- en deskundigenverhoren, wat de rechter echter heeft geweigerd. Verzoeker heeft de rechtszaal verlaten en de rechter heeft de behandeling in aanwezigheid van de advocaat en in afwezigheid van de verdachte afgesloten met de uitspraak van het vonnis. In deze situatie twijfelt de verwijzende

rechter over hoe hij te werk moet gaan bij het onderzoek van verzoekers hoger beroep tegen het vonnis van de SGS. Indien hij ervan uitgaat dat verzoeker met zijn schriftelijke verklaringen uitdrukkelijk maar op ondubbelzinnige wijze, afstand doet van zijn recht om bij de terechtzitting aanwezig te zijn, als bedoeld in overweging 35 van richtlijn 2016/343, zou de weigering van de rechtbank om getuigen en deskundigen opnieuw te horen, geen beperking vormen van verzoekers recht om bij de terechtzitting aanwezig te zijn en zijn procedurele recht om zichzelf te verdedigen uit te oefenen, met inbegrip van de deelname aan het verhoor van getuigen en deskundigen (hetgeen verzoeker reeds tweemaal had gedaan in het kader van eerdere terechtzittingen ter zake door de SNS). Tevens heeft verzoeker de reden voor zijn niet-verschijnen duidelijk aangegeven, namelijk dat hij wenst te voorkomen opnieuw in voorlopige hechtenis te worden genomen in een andere strafprocedure. Door deze omstandigheid rijst bij de verwijzende rechter de vraag of door verzoeker aangegeven reden als een buiten zijn macht liggende reden in de zin van overweging 34 van richtlijn 2016/343 kan worden beschouwd (aangezien het duidelijk en logisch is dat zijn verschijnen zou betekenen dat hij zichzelf het recht op vrij verkeer vrijwillig zou ontnemen omdat hij na de terechtzitting onvermijdelijk door de autoriteiten die zijn opgedragen om hem te zoeken, zou worden gearresteerd), of dat ervan moet worden uitgegaan dat verzoeker zichzelf in de positie heeft gebracht dat hij zijn recht op persoonlijke aanwezigheid bij de terechtzitting niet kan uitoefenen, aangezien het om een detentie in een andere strafzaak gaat, en dat er sprake is van een stilzwijgende maar ondubbelzinnige afstand van het recht om bij de terechtzitting aanwezig te zijn als bedoeld in overweging 35 van richtlijn 2016/343. Het antwoord op de vraag of het niet verschijnen van verzoeker in de beschreven situatie te wijten was aan een buiten zijn macht liggende reden of dat het gaat om een ondubbelzinnige afstand van het recht om bij de terechtzitting aanwezig te zijn, is relevant voor de handelswijze van de verwijzende rechter. Indien moet worden aangenomen dat het niet verschijnen van verzoeker te wijten is een buiten zijn macht liggende reden, zou de verwijzende rechter twee mogelijke oplossingen moeten overwegen. De eerste mogelijkheid is het bestreden vonnis te vernietigen en de zaak voor heronderzoek terug te verwijzen naar een andere kamer van de SGS, zodat verzoeker in staat wordt gesteld om in twee instanties deel te nemen aan de verkrijging en het onderzoek van het bewijs. Dat zou echter de definitieve beantwoording van de vragen met betrekking tot verzoekers schuld en aansprakelijkheid verder vertragen en in strijd zijn met het vereiste van zowel artikel 47, lid 2, van het Handvest als artikel 6, lid 1, EVRM om de zaak binnen een redelijke termijn te behandelen. De tweede mogelijkheid is dat de verwijzende rechter in aanmerking neemt dat verzoeker reeds tweemaal persoonlijk heeft deelgenomen aan de verkrijging en het onderzoek van het bewijs op eerdere terechtzittingen over de aanklachten, en vaststelt dat diens recht om bij de terechtzitting aanwezig te zijn en zichzelf te verdedigen, niet wordt aangetast wanneer het verhoor van getuigen en deskundigen in hoger beroep in zijn aanwezigheid [niet] wordt herhaald.

- 25 De verwijzende rechter heeft bovendien twijfels over de redenen en de kosten voor de aan verzoeker verleende rechtsbijstand. Indien de verdachte/beklaagde in

voorlopige hechtenis zit, voorziet het nationale recht in een rechtsbijstandsadvocaat. Hetzelfde geldt wanneer de strafprocedure wordt uitgevoerd in afwezigheid van de verdachte of beklaagde. Volgens het procesrecht is niet relevant of de beklaagde voldoende middelen heeft om een advocaat in te schakelen (dit wordt dus in deze twee gevallen niet onderzocht). De procedurele positie van de verdachte/beklaagde als gedetineerde alsook de aard van de procedure als procedure bij verstek (van de verdachte/beklaagde) vereisen de verplichte betrokkenheid van een advocaat, aangezien de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen. In een derde geval waarin de verdachte/beklaagde onvoldoende middelen heeft, een advocaat wenst en wanneer de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen, wordt de verdediging door een door de rechter en opsporingsautoriteiten toegewezen advocaat gewaarborgd. Anders dan in de eerste twee gevallen waarin de wet geen rekening houdt met de wil van de verdachte/beklaagde, gaat het initiatief voor de verlening van rechtsbijstand in het laatste geval van de verdachte of beklaagde uit. In het derde geval moet de verdachte/beklaagde de kosten voor de verleende rechtsbijstand niet vergoeden, terwijl in alle andere gevallen van verplichte verdediging de beklaagde alle kosten voor rechtsbijstand moet vergoeden indien hij wordt veroordeeld.

- 26 De verwijzende rechter heeft moeilijkheden bij het bepalen van het bedrag dat verzoeker voor de rechtsbijstand moet vergoeden, waarbij de beoordeling ervan alle beslissingen met betrekking tot de vaststelling van de vergoeding van zijn talrijke advocaten in de precontentieuze en gerechtelijke fase van de strafprocedure tot op heden moet omvatten. Deze vraag zou niet aan de orde zijn in het geval van vrijspraak, aangezien dan alle proceskosten ten laste van de staat komen. Het lijkt geen twijfel dat verzoeker tijdens zijn voorlopige hechtenis en daarna, toen de procedure bij de SGS in zijn afwezigheid plaatsvond, recht had op rechtsbijstand die binnen de werkingssfeer van artikel 2, lid 1, onder a) en b), van richtlijn 2016/1919 valt, omdat het hierbij gaat om de bijstand van een advocaat waarin zowel het Unierecht als het nationale recht voorziet. In de onderhavige procedure is tevens vastgesteld dat verzoeker niet voldoende middelen had om een advocaat in te schakelen, om welke reden door de VKS en thans door de verwijzende rechter, nu verzoeker niet meer in voorlopige hechtenis zit, naar aanleiding van zijn verzoek, rechtsbijstand is verleend en een advocaat is toegewezen. Volgens de verwijzende rechter is de uitlegging van artikel 2, lid 1, onder a) en b), alsook artikel 4, leden 1 en 4, gelezen in samenhang met de overwegingen 8 en 17 van richtlijn 2016/1919 noodzakelijk om een beslissing te kunnen nemen over verzoekers rechtsbijstand. De verwijzende rechter wenst te vernemen of artikel 4, leden 1 en 4, gelezen in samenhang met overweging 17 van richtlijn 2016/1919 aldus moet worden uitgelegd dat wanneer de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen, verdachten en beklaagden die in voorlopige hechtenis of detentie zitten, ongeacht hun feitelijke financiële situatie, worden gelijkgesteld met verdachten of beklaagden die niet voldoende middelen hebben om voor de bijstand van een advocaat te betalen (met dien verstande dat de materiële criteria bedoeld in artikel 4, lid 4, van deze richtlijn in ieder geval geacht worden te zijn vervuld, wanneer een verdachte of een beklaagde, in elke fase van

de procedure die onder het toepassingsgebied van richtlijn 2016/1919 valt, aan een bevoegde rechtbank of rechter wordt voorgeleid met het oog op een beslissing over een detentie en wanneer hij in detentie is), terwijl het tweede criterium volgens artikel 4, lid 2, van die richtlijn – de draagkracht van de verdachte of beschuldigde – geheel niet van toepassing lijkt te zijn. Voorts betwijfelt de verwijzende rechter of de nationale voorschriften betreffende de kosten verenigbaar zijn met overweging 8 van richtlijn 2016/1919, waarin is bepaald dat de bevoegde autoriteiten van de lidstaten bij de verlening van rechtsbijstand moeten kunnen eisen dat verdachten, beklaagden of gezochte personen een deel van die kosten, naargelang hun financiële middelen, zelf dragen. Het nationale recht stelt, enerzijds, de verdachten of beklaagden aan wie rechtsbijstand wordt verleend vrij van de kosten daarvan, omdat zij een advocaat wensen maar niet de middelen hebben om hem te betalen en de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen, terwijl, anderzijds, de verdachte/beklaagde in alle andere gevallen van toewijzing van een advocaat, met in begrip van de gevallen waarin hij in voorlopige hechtenis zit alsook wanneer de strafprocedure in zijn afwezigheid wordt gevoerd, niet slechts een gedeelte maar alle kosten die verband houden met de verleende rechtsbijstand moet dragen, ongeacht of hij voldoende middelen heeft om de kosten van de bijstand van een advocaat te betalen.

- 27 De volgende vraag die voor de verwijzende rechter moeilijk te beantwoorden is, houdt verband met, enerzijds, de verplichting van de lidstaten op grond van artikel 7, lid 1, onder a), gelezen in samenhang met overweging 25 van richtlijn 2016/1919 de nodige maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat er een doeltreffend en voldoende kwaliteitsvol rechtsbijstandssysteem is, ook door de continuïteit van de vertegenwoordiging in rechte gedurende de gehele strafprocedure te faciliteren, en, anderzijds, de verplichting de nodige maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat verdachten of beklaagden het recht hebben om op hun verzoek de aan hen toegewezen rechtsbijstandsadvocaat te laten vervangen, wanneer dit door de specifieke omstandigheden gerechtvaardigd is. Uit een zorgvuldig onderzoek van de gehele strafprocedure blijkt dat de betrokken rechtsbijstandsadvocaten zich bij al hun activiteiten strikt hebben gehouden aan hun plicht om bij te dragen aan de opheldering van alle feitelijke en juridische kwesties ten gunste van verzoeker, zich hebben laten leiden door een innerlijke overtuiging op basis van het bewijs in de procedure en de wet, en rekening hielden met de eigen verdedigingslijn van verzoeker, voor zover dit verenigbaar was met de wet. Verzoekers gedrag tijdens de procedure laat echter zien dat hij niet tevreden was met de bijstand van een advocaat en dat hij heeft verzocht om vervanging van een groot deel van de rechtsbijstandsadvocaten, met name omdat zij hem tijdens zijn voorlopige hechtenis niet regelmatig hebben bezocht en na zijn vrijlating geen contact met hem hebben opgenomen. Uit de dossiers blijkt echter dat door de voorzitter van de kamer van de SGS aan verzoeker toegang op afstand is verleend tot het elektronische dossier en dat hij dus de mogelijkheid had om de naam van de advocaat, het adres van diens kantoor en het telefoonnummer te vernemen zonder dat hij naar de griffie van de rechtbank moest gaan. Tevens zijn er aanwijzingen dat de advocaat zelf herhaaldelijk heeft geprobeerd met verzoeker contact op te nemen, wat niet is gelukt, en toen zij voorafgaand aan de

laatste terechtzitting bij de SGS elkaar ontmoetten in de rechtszaal, weigerde verzoeker elke vorm van communicatie met hem, met inbegrip van de bespreking van de wezenlijke verdedigingslijnen, wat volgens nationaal recht de plicht van een advocaat is. In hoger beroep werd verzoeker door de vijfde advocaat vertegenwoordigd. De verwijzende rechter is van oordeel dat de door verzoeker gevolgde eigen verdedigingslijn wordt voortgezet, die tot doel heeft om de gerechtelijke procedure te vertragen door herhaaldelijk te verzoeken om vervanging van de advocaat, omdat zij niet met elkaar zouden communiceren en hij derhalve geen rechtsbijstand zou krijgen die hem een eerlijk proces waarborgt. Bijgevolg moet worden verduidelijkt of een situatie zoals beschreven onder de werkingssfeer van artikel 7, lid 4, van richtlijn 2016/1919 valt en een omstandigheid vormt op grond waarvan verzoeker het recht had om te verzoeken om vervanging van de rechtsbijstandsadvocaat.